

WOODSPIL

NR. 15-16

1982

4.ÅRG.-1982 - NR. 15-16 . LØSSALG: KR. 36 . ABONNEMENT (4.ÅRG. - 6 NUMRE): KR. 96

Indhold

Leder	MUSIK OG SEKSUALITET	3
Henrik Adler	ROCK-BILLEDER. - Nogle historiske hop over temaet rock-musik og seksualitet	7
Charlotte Rørdam	Sexy Sadie - where have you gone	16
Sven Fenger	Keep Dancing	21
Allan Mygind Vokstrup	I SING THE BODY ELECTRIC - et bekendelsesessay	26
Jan Knus	Hej Jagger - din gamle starfucker	28
Henrik Adler	Rockscenen som kønspolitisk slagmark. INTERVIEWS med Anna-Lise Malmros og Marianne Malfet fra »Gylle«	31
Hanne Tofte Jespersen	SANSELIGHEDENS SKÆBNE - den klassiske musik som eksempel	37
Lars Ole Bonde	WAGNER OG VENUSBJERGET - noter om eros og musik i Wagners univers	47
Karin Sivertsen	Gåden Mozart - eller hvordan man bevarer en myte ved at gennemhulle den	60
Anmeldelser		
Johan Fornäs	Hverdagsmusikkens Sociologi	64
	Per Drud Nielsen: Hverdagsmusikkens Sociologi. Publimus 1981	
Hans Aarup	Musikken - en del af barnet	65
	Estrid Heerup: Musikken - en del af barnet. Gyldendal 1980	
Nye bøger	.....	67
Nye plader	.....	67
Enquete:		
Morten Zeuthen	MUSIK OG SEKSUALITET	68
Birgit Dengsø	.....	68
Eva Langkow	.....	70
Redaktion		
	Henrik Adler, Lars Ole Bonde, Sven Fenger, Hanne Tofte Jespersen, Jens Henrik Koudal, Lars Nielsen, Peter Busk Laursen, Søren Schmidt og Karin Sivertsen (ansvarshavende).	
Redaktionens adresser	Modspil c/o PubliMus, Musikvidenskabeligt Institut, Universitetsparken 220, 8000 Århus C. Modspil c/o Musikvidenskabeligt Institut, Klerkegade 2, 1308 København K.	
Administration	Kroghs Skolehåndbog, 7100 Vejle. Telefon 05-82 39 00.	
Tryk	Jørn Thomsen Offset, Kolding.	
Adresseændring og abonnement	meddeles til Kroghs Skolehåndbog.	

Noget om musikkens seksualhistorie

At der er en forbindelse mellem musik og seksualitet er lige så indlysende som det er kompliceret at beskrive og forklare den. Det har vi måttet sande i MODSPIL's redaktion.

Ideen til et temanummer om musik og seksualitet opstod allerede for et par år siden, netop som en indlysende god idé. Det har imidlertid været vanskeligt at skaffe materiale til veje, som ikke blot kunne vise ydre seksuelle attituder i musikudøvelsen, specielt i rock og beatmusikken, men også forstod musiks forbindelse til seksualdriften på et analytisk plan.

Når Mick Jagger manipulerer mikrofonen på scenen, er det ikke til at tage fejl af, hvad det drejer sig om, men hvilket udslag ligger der i denne eksibitionistiske attitude, og hvilket udtryk ligger der i det hele taget i rockmusikkens stædige hamren på temaet sex?

Eller man kunne omvendt spørge om den klassiske musik, som på overfladen virker helt afseksualiseret, virkelig fuldstændig har forvist seksualiteten fra sit domæne. Og yderligere – er seksualdriften, som eksisterer enten vi vil eller ej, i denne musik fortrængt i negativ forstand eller sublimeret i et højere æstetisk udtryk?

En af vejene til en forståelse af musikkens sanselige karakter kunne være at gennemtænke musikkens seksualhistorie.

I samme grad som man kan udsondre et socialhistorisk perspektiv på musik med den hensigt at undersøge musikkens indplacering og betydningsfuldhed på det plan, vi kalder det socialhistoriske, kan man udsondre og rendyrke en gren, der beskæftiger sig med musikkens forhold til seksualiteten op gennem historien. Forskellen i de to betragtningsmåders legitimitet beror udelukkende på at den første indfaldsvinkel, den socialhistoriske, allerede forlængst er accepteret og danner grundlag for en større litteratur, mens den anden stort set er ukendt; eller rettere ukendt i musikfaglig sammenhæng. Inden for filosofiens område har opfattelsen af musik som en kunst- art, der forbinder sig specielt til det sanselige faktisk været fremherskende. Aristoteles siger om musikken, at den ikke kan afbilde ydre genstande, men karakterer, det vil sige lidenskaber og dyder. Schopenhauer priser musikken som den eneste kunstart, der direkte objektiverer viljen (det ubevidste). Kant

vurderer musikken lavt, fordi den kun vanskeligt løfter sig op fra følelses og nydelsesplanet. Disse filosoffer synes altså enige om at forbinde musikken til følelsesmæssige lag, til området for det u- og forbevidste.

Heroverfor står en opfattelse, der vurderer musik som socialt fænomen og lægger vægten på forståelsesmæssige, fornuftsmæssige og formålsmæssige aspekter ved musikken. Med andre ord en forståelse, der oplever mennesket som *kulturelt væsen* i dets omgang med musik. Hvis man ønsker at undersøge musikkens seksualhistorie må man se på hvordan musik og menneske/samfund forholder sig til hinanden, hvis man primært opfatter mennesket som *seksuelt væsen*, og her er det man står næsten uden materiale.

I første omgang må man derfor opstille mulige hypoteser for den måde hvorpå musikken henholdsvis forbinder sig til og adskilles fra seksualiteten i den europæiske musiks historie.

I forkristne kultiske samfund vil man nok finde dem tæt forbundne, vævet sammen med parringsakten i dyrkelsen af frugtbarhedsguderne. Her ville det være meningsløst at udsondre de to dele fra hinanden, ligesom begrebet seksualitet formentlig heller ikke er relevant i denne sammenhæng, idet der forudsætter en bevidsthed, der skelner mellem seksualdrift og formeringsakt.

I klassisk tid (Grækenland i 5. og 4. årh. f.kr.) er denne bevidsthed stået igennem. Seksualdriften opfattes som en kraft, der må tæmmes for at borgernes samfund, som udfoldes i Polis, bystaten, kan opretholdes. Og interessant er det at musikken inddrages i denne sammenhæng. Platon beskriver musik som farlig, fordi den kan friste polisborgeren til at hengive sig til moralnedbrydende følelser. Derfor er der i Platons idealstat censur af toner og melodier. Polisborgeren skal dyrke poesien, der fremmer dyden, mens musikken afvises som vellystig og derfor nedbrydende for moralen.

Denne interessante polarisering af kunstarterne digtning og musik afspejler en dybere modsætning mellem det at formidle et æstetisk *formet* budskab og et følelsesmæssigt *ukontrolleret* budskab.

Disse to sider er faktisk nøglepositioner når relationen musik/seksualitet skal diskuteres. Hos Platon havde musikken stadig sin sanselige karakter, hvorfor den måtte om ikke forbydes så censureres, men senere i historien sker der en forskydning, således at musik langsomt presses over i den anden position og bliver til digtning, rendyrket æstetisk form, en proces, der kulminerer i Anton Webers musik, hvor den musikalske idé svarer til den absolutte lyriks idé. Hos ham opløses al musikalsk stofflighed i den rene lyd uden at nogen rest efterlades, som kan stå uassimileret udenfor eller op mod denne. Musik bliver et absolut udtryk, ikke forbundet til sanseligheden eller verden, det er *ren lyd*.

Vejen fra Platon til Webern er imidlertid lang og på et stykke stenet og lidet farbar. Der tænkes her på den kristne kirkes mistænksomme og særdeles kontrollerede forhold til musik. I middelalderens kirke blev der skelnet strengt mellem acceptable og uacceptable, frivole, tonearter, som man naturligvis ikke kunne give adgang til kirkerne hellige haller. Denne skelnen mellem hvilke af de såkaldte kirketonearter, der var frivole og hvilke der kunne accepteres, er i sig selv interessant. Først og fremmest var den ioniske toneart frivol og forbudt. Måske kan man her se en begrundelse i det forhold at den folkelige musik netop ofte benyttede formler fra den ioniske toneart, som svarer til ren dur, og denne musiks nære tilknytning til livsudfoldelse, dans og seksualitet. Men kirken havde andre tabuer. Instrumentalmusik opfattedes også som profan og blev forvist fra kirkerummet, guderne må vide hvorfor. – Sikkert er det, at kirken skelnede klart mellem verdslig og gejstlig musik, og med dens strenge håndhævelse af kravet om åndelig kontemplativ musik kappedes forbindelsen mellem det kultisk-religiøse og det seksuelle definitivt, for aldrig mere at blive føjet sammen i den vestlige kristne kirke.

En anden betragtningsmåde overfor dette spørgsmål, afseksualiseringen af kunstmusikken, finder vi i Max Webers rationaliseringsteori. Bag denne betegnelse ligger en forståelse af den kunstneriske udvikling som en gennemgribende sublimeringsproces, hvorigennem den oprindelige kropslige danse-musik stiliseres: »kunstfærdiggøres«. Denne proces gælder ikke kun inden for kunsten, der er tale om en generel udviklingstendens i det kapitalistiske samfund. I musikkens historie viser rationaliseringen sig i de musikalske formers stivnen f.eks. i koncertinstitutionen, hvor den musikalske kommuni-

kation sker mellem på den ene side professionelle aktører og på den anden side passive tilhørere. Kropslige reaktioner på musikken er reduceret til den formaliserede applaus *efter* musikken er afsluttet (og ve den, der klapper mellem satserne i symfonien). Den musik, der spilles her er musik for hovedet ikke kroppen. Rationaliseringen som udtryk for en stigende grad af beherskelse – nemlig beherskelse af det sanseligt-følelsesmæssige musikalske udtryk – viser sig på mange måder: i form af 8 taktsperioden som symmetrisk ordnende grundlov i den musikalske syntaks, i dur-mol tonalitetsens centralperspektivering mod tonikaakkorden og som resultat af denne udvikling, fjernelsen af skæve taktarter, uregelmæssig metrik og modal harmonik, som den fandtes i den folkelige musik.

Men denne tendens forbliver ikke enerådende i den europæiske kunstmusik. Efterhånden som den kristeligt-borgerlige kultursyntese krakelerer i 1800-tallets sidste halvdel, ændrer musikken sig også. Wagners musik er et karakteristisk eksempel på det opbrud fra den klassiske, rationalistiske og religiøse borgerlige livsforståelse, som sker efter midten af det 19. årh.

Wagner bryder med de herskende »regler« for en rationalistisk, abstrakt/absolut og sanselighedskontrolleret kunst. Musikalsk sætter han som følge heraf spørgsmålstejn ved såvel tonalitetsens centralperspektiv som den klassiske musiks regelmæssige periodisering og når derved frem til en nyformulering af musikkens dæmoni, som både ligestiller dissonans og konsonans i udtrykkets tjeneste og genindfører seksualiteten som væsentlig kategori i udtrykskarakteren. Musikken får med Wagner status som det ubevidstes sprog.

Parallelt med udviklingen i kunstmusikken i det 19. årh. løber et populærmusikalsk spor. Her får seksualiteten en anden udformning, den tillades – i første omgang som antydning, f.eks. i valsen med den berusende 3/4 dels takt, senere temmelig åbent, f.eks. i Offenbachs operetter. Men tag ikke fejl. Det vi står overfor her er ikke legitimeringen af kroppen, det er seksualitet i stramt korset og krinoline. Det er ikke sanseberuselsen, men pirringen, der kommer til udtryk i denne musik. Nok se, men ikke røre.

Måske finder vi her det klareste udtryk for det overmættede borgerskabs splittethed. Konflikten mellem lyst (for mændene naturligvis) og pligt i det bornerte samfundsliv bliver ubærlig, og som følge af behovet for et »dobbeltliv« opstår forlystelses-

branchen som marked for det seksuelle i mere eller mindre kontant form.

For det 20. århundredes vedkommende (og det 20. årh. begynder som bekendt ved 1. Verdenskrigs udbrud, når talen er om kulturelle forhold) tegner billedet sig betydelig mere uoverskueligt. Den tid, hvor samfundet kunne overskues i ét blik (eller med én verdensomspændende tanke) er forlængst forbi og det samme gælder muligheden for at vurdere musiklivet under én synsvinkel.

Med den øgede informationsmængde, sker der en voldsom differentiering af musikudbuddet. Det er ikke længere rimeligt at tale om to parallelle forløb, et kunstmusikalsk og et populærmusikalsk. Europa stiftede bekendtskab med de sorte amerikaners musik, jazzmusikken, og denne giver inspiration til helt nye musikalske udtryk, som primært bygges op omkring rytmen til forskel fra den europæiske populærmusik, hvor den sødmefulde melodik er det vigtigste kendetegn.

Som følge af det forøgede musikudbud, hvis brede formidling muliggøres gennem den tekniske udvikling inden for reproduktionssfæren, skabes nye behov – og behov ved industrien som bekendt at tilfredsstille. Der opstår en musikindustri – hvis indflydelse på musiklivet escalerer efterhånden som teknikken udvikles.

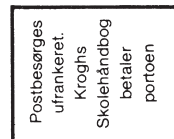
Billedet af hvordan samfundet og musikken står overfor hinanden forvrænges gennem disse formidlende led. Forståelsen af musikken må derfor etableres gennem en filtrering af de informationer, vi umiddelbart kan få ved at betragte musiklivet, og filtre til rensning af informationerne leverer bl.a. de store historiske, økonomiske og psykoanalytiske tolkningsmodeller, der blev formuleret i slutningen af det 19. og begyndelsen af det 20. årh.

Marx og Freuds teorier om henholdsvis økonomien og det ubevidste som væsentlige samfundsmæssige drivkræfter får deres store betydning i en verden, der er uoverskuelig ved umiddelbar iagttagelse. Disse teorier, som i sidste instans også omfatter musiklivet selvom de ikke eksplicit er formuleret i forhold til den kulturelle sfære, kan danne grundlag for typologier eller forståelsesformer overfor musikken i det 20. årh. Dels til opstilling af lytterttypologier dels til en indplacering af selve det musikalske materiale i grupper efter hvilken brug, der bliver gjort af det i det moderne samfund.

Først må der imidlertid tages stilling til det musikalske materialebegreb. En entydig forestilling om musik som kom-

positionsmusik – musik som produkt af en individuelt udtrykt vilje – lader sig ikke opretholde, når størstedelen af den musik, der produceres, skabes for et marked, der ikke søger det enestående, individuelle udtryk, men derimod higer efter ukompliceret musik, der kan lette presset fra en lammende (og larmende) arbejdssituation eller fordrive kedsomheden fra den stadigt voksende fritidssfære.

TRYKSAG

KROGHS
SKOLEHÅNDBOG A/S
7100 VEJLE

Undertegnede bestiller herved

stk. MODSPIL nr. 2 - Kvindemusik	kr. 28,00
stk. MODSPIL nr. 4 - Venstrefløj og ungdomskultur	kr. 31,00
stk. MODSPIL nr. 6 - Musikeres leveforhold i Danmark	kr. 36,00
stk. MODSPIL nr. 7 - Musik/socialisme/agitation - mellemkrigstiden og 70'erne	kr. 36,00
stk. MODSPIL nr. 9 - Børn og musik	kr. 26,00
stk. MODSPIL nr. 10 - Folkesang i dag	kr. 25,00
stk. MODSPIL nr. 11 - Staten og musikken	kr. 17,00
stk. MODSPIL nr. 12 -	kr. 18,00
stk. MODSPIL nr. 13 -	kr. 18,00
stk. MODSPIL nr. 14 -	kr. 18,00
stk. MODSPIL nr. 15-16 -	kr. 36,00
☐ Abonnement på MODSPIL nr. 12-13-14-15-16-17 (15-16 dobbeltmr.)	kr. 96,00

Venlig hilsen

KROGHS SKOLEHÅNDBOG A/S

7100 Vejle . Telefon (05) 82 39 00

Navn

PS. Husk, vore priser er altid iberegnet moms. - Benyt venligst bestillingskortet eller bestil hos Deres boghandler.

Adresse

Post nr.

By

— Klip her

Musik i det 20 årh. er ikke længere reserveret et koncert- eller dansepublikum, den findes overalt, den vælges ikke i forhold til bevidste differentierede behov, den gydes ud over os gennem radio og fjernsyn, på arbejdspladsen og i stormagasinet, ved fester og anden samvær, i biografen og på værtshuset.

Selvfølgelig udøves og bruges musik også i vor tid bevidst. Men denne musikbrug udgør kun en lille procentdel af det samlede musikforbrug. En analyse af musikens forhold til seksua-

liteten i vort århundrede, må som følge af denne tilstand tage udgangspunkt i et musikbegreb, der med musik simpelthen forstår klingende lyd, altså det bredest tænkelige musikbegreb. Enhver form for musik må indgå i det.

En del af dette materiale, altså det 20. århundredes samlede musikforbrug, udgøres af tidligere århundreders musik. Det er en temmelig stor del. En anden del er den ny kompositionsmusik. Så er der jazzmusikken i dens forskellige udformninger, fra dansemusik til avanceret lyttemusik. Desuden er der det, vi kalder politisk musik - musik som er formuleret ud fra en bevidst politisk intention, hvilket kan være såvel en socialistisk som en facistisk intention. Så er der den lette dansemusik fra specielt første halvdel af århundredet, varietémusikken, operetten. Der er popmusikken og der er, i den sidste halvdel af århundredet, rockmusikken, beatmusikken, soul, country and western, disco, punk, new wave o.s.v. o.s.v.

Alene opremsning viser kompleksiteten i musikudbuddet. Dertil kommer, at seksualiteten også er blevet samfundsmæssiggjort, industrialiseret og kommercialiseret i ekstrem grad i det 20. århundrede. Heller ikke her står vi med en entydig størrelse.

Når vi derfor i dette temanummer beskæftiger os med musik og seksualitet også i det 20. årh., er det med en erkendelse af at vi endnu kun har berørt overfladen af problemerne. Der foreligger et kolosalt arbejde med at udforske området.

Det, vi har påtaget os, er at lægge materiale frem og vise dele af spektret ud fra udvalgte emner. Det er vores håb, at vi kan gå videre med emnet efter en refraktionsperiode.

Karin Sivertsen

